

Ochrana spotřebitelů při výběru potravin

Ing. Naděžda Kulišťáková Cahlíková, Ph.D.

Ochrana spotřebitele

V EU existují opatření na ochranu zájmů spotřebitelů

= **Politika ochrany spotřebitelů**

Cílem politiky ochrany spotřebitelů je:

- zajistit spotřebitelům v rámci jednotného evropského trhu stejně vysokou úroveň ochrany a bezpečnosti.

Politika se zaměřuje na:

- ochranu zdraví
- bezpečnost a zájmy spotřebitelů
- společný přístup k zákazníkům
- práva na informace

Ochrana spotřebitele - vývoj

- **Harmonizace** národních postupů na ochranu spotřebitele v polovině 70. let
- **Předběžný program EHS o ochraně spotřebitele (1975)** – základ spotřebitelské legislativy
- **Jednotný evropský akt (1987)** - začátek komunitární spotřebitelské politiky
- **Maastrichtská smlouva (1993)** – společný trh EU a volný pohyb zboží, zavedla mimo jiné i ochranu spotřebitele jako samostatnou komunitární politiku
- **Amsterodamská smlouva (1999)** – zohlednila také požadavky vyplývající z ochrany spotřebitele
- **Lisabonská smlouva (2007)** - zařadila politiku ochrany spotřebitele do sdílených pravomocí EU
- **Strategie spotřebitelské politiky EU (2007 – 2013, 2015 – 2020)**

Ochrana spotřebitele

Strategie spotřebitelské politiky (2015 -2020)

je zaměřená na oblasti:

- ochrany potravin
- ochrany veřejného zdraví
- ochrany práv spotřebitele

Opatření na ochranu širších spotřebitelských zájmů se týkají i těchto okruhů:

- poctivé obchodní praktiky
- klamavá a srovnávací reklama
- cenové ukazatele a **etikety**
- nepřiměřené smluvní podmínky
- distanční a podomní prodej
- práva cestujících

Ochrana spotřebitele

Přetrvávajícím úkolem politiky ochrany spotřebitele:

- **zvyšování bezpečnosti** výrobků skrze lepší monitoring spotřebitelských trhů
- **zjednodušení právních předpisů** ochrany spotřebitele a jejich efektivnější vymáhání
- **zohlednění spotřebitele** v ostatních politikách

Ochrana spotřebitele na trhu s potravinami

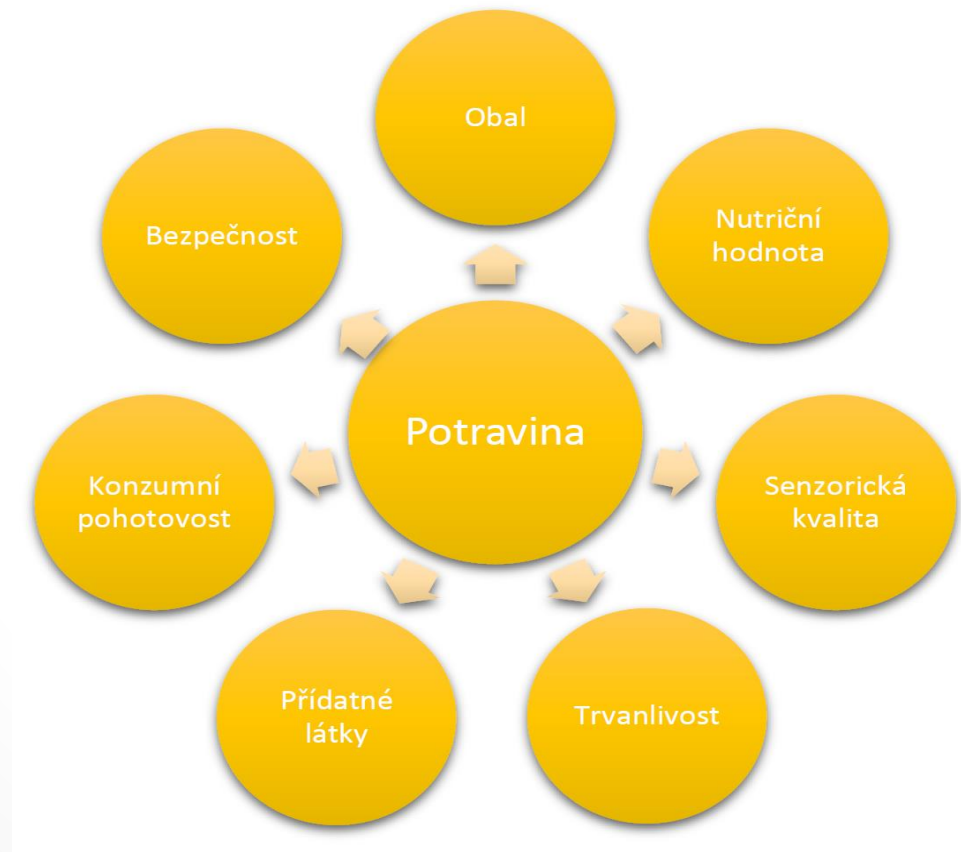
- V důsledku globalizace je na trhu potravin široký sortimentem výrobků různých značek
- spotřebitel se při výběru potravin **obtížně orientuje** , ale očekává především určitou **úroveň kvality** za **přijatelnou cenu**
- výrobci si toto uvědomují, a snaží se na trhu:
  - **odlišit svůj výrobek** od ostatních (designem obalu, složením, značkami kvality, atd.)
  - **komunikovat se spotřebitelem** (marketingové nástroje)
- zejména mladí lidé jsou poměrně snadno ovlivnitelní reklamou, marketingem a novými výrobky

Ochrana spotřebitele na trhu s potravinami

Co spotřebitel hledá při výběru potravin?

Ochrana spotřebitele na trhu s potravinami

Povinnost výrobců potravin označovat alergeny:

- Záměrně přidávané alergeny do potravin (součást receptury) → Legislativní povinnost značit
- Nezáměrný a možný výskyt alergenů (tzv. „STOPY alergenů..“, sekundární kontaminace) → Dobrovolné značení

Ochrana spotřebitele na trhu s potravinami

- **Testování potravin** na přítomnost alergenů v potravinách (kontrolní orgány, obchodní řetězce, výrobci..)
- V případě zjištění přítomnosti **NEDEKLAROVANÉHO** alergenu v potravine (i stopového množství)
  - **stažení výrobku z trhu** jako nebezpečné potraviny
  - Hlášení v systému RASFF
  - Možné sankce

Ochrana spotřebitele na trhu s potravinami

- výrobci připouštějí náhodnou kontaminaci alergenem
→ **strach** z případných sankcí a ohrožení spotřebitele
- výrobci mnohdy raději značí „**stopy alergenů...**“, než investovat čas a peníze do postupů pro účinnější řízení alergenů v provozu (např. důkladnější sanitace, investice do nové technologie, investice do uspořádání provozu atd.)

**Současný stav - často zbytečné označování
stopové přítomnosti alergenů**

Pro alergiky se zužuje nabídka potravin

Ochrana spotřebitele - Informovanost

Informovanost spotřebitele

- získávání informací o potravinách z **mnoha zdrojů**
- jedním z **nejdůležitějších** zdrojů jsou informace uvedené na obalu výrobku (především složení a výživová hodnota),
- nutnost znát **základní zásady výživy** a údaje o výživové hodnotě potravin
- **vzdělávací a informační kampaně** (informovat o zdravotních rizicích spojených s nezdravými stravovacími návyky a pozitivních účincích při provedení změn ve výživě)

X

Šíření desinformací o potravinách a zásadách výživy:

- neznalost, touha po senzaci
- „výživoví poradci“, sociální sítě
- bezdůvodné strašení spotřebitelů
- nadhodnocování alternativních diet, bio potravin atd.

Ochrana spotřebitele - Informovanost

Testy v médiích

dTest odhalil plíseň v lahvových pivech. Hrozí nevolnost, hlavně hubeným

Tesované parametry?

Přínos testu?

Zdroj výsledků a informací?

Serioznost
Objektivita

Počet testovaných výrobků?

Interpretace výsledků a zjištění?

**ČERNÉ
OVCE**

**Velký test
medů
najdete
v příloze
středního
tiskového
blesku!**

Ochrana spotřebitele – bezpečnost potravin

V rámci **bezpečnosti potravin** je cílem ochrany spotřebitele:

- chránit **lidské zdraví**
- chránit **ekonomické zájmy** spotřebitelů
- podporovat bezproblémové **fungování jednotného evropského trhu**

EU proto stanovuje **normy pro kontrolu:**

- hygieny potravin a krmiv
- zdraví zvířat a rostlin
- prevence kontaminace potravin cizorodými látkami
- označování potravin a krmiv

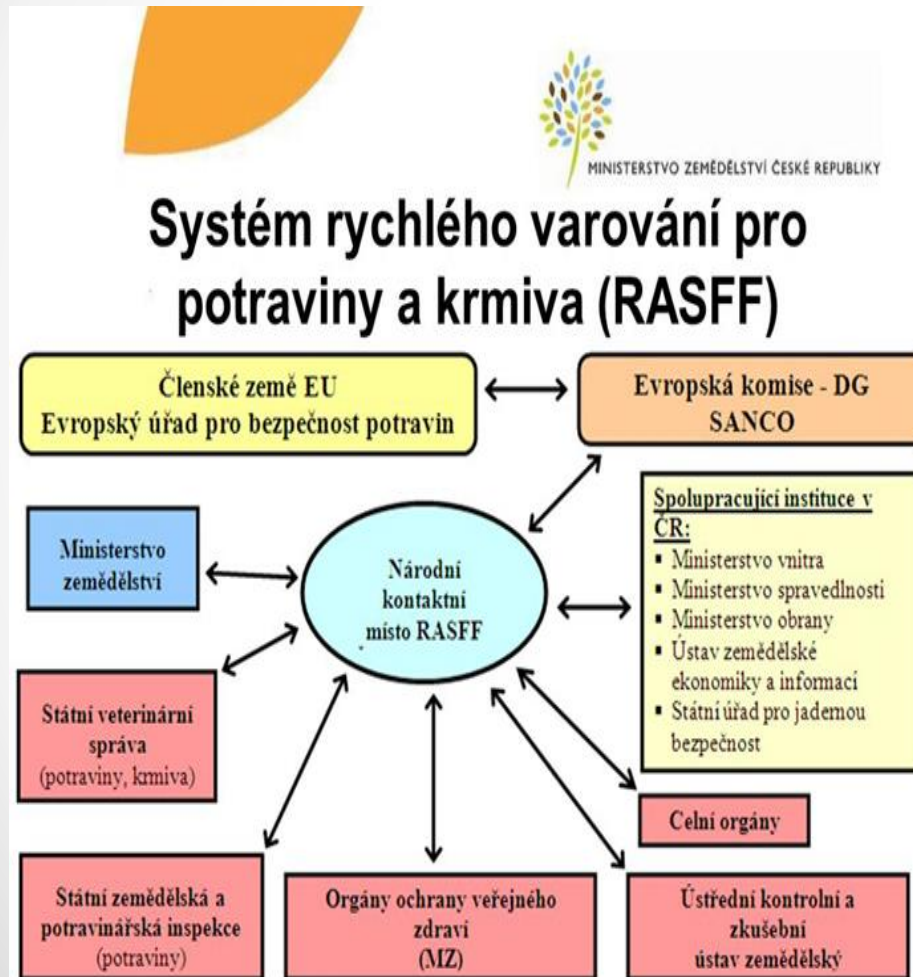
Testování výrobků - kontrolní orgány, obchodníci, výrobci

Vysoký standard bezpečnosti potravin v ČR i EU

Ochrana spotřebitele – bezpečnost potravin

System rychlého varování

- Nebezpečné výrobky jsou předmětem vzájemného **oznamování** mezi členskými státy pomocí RASFF
- **System RASFF byl zřízen** na základě Nařízení EU č. 178/2002, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva

Ochrana spotřebitele – bezpečnost potravin

- Přehled vybraných hlášení v systému RASFF – 40. týden 2019 (9. – 6. 10. 2019)
- Z 20-ti hlášení nebylo žádné z ČR (ani země původu ČR)
- (Zdroj: Informační centrum bezpečnosti potravin, <https://www.bezpecnostpotravin.cz>)

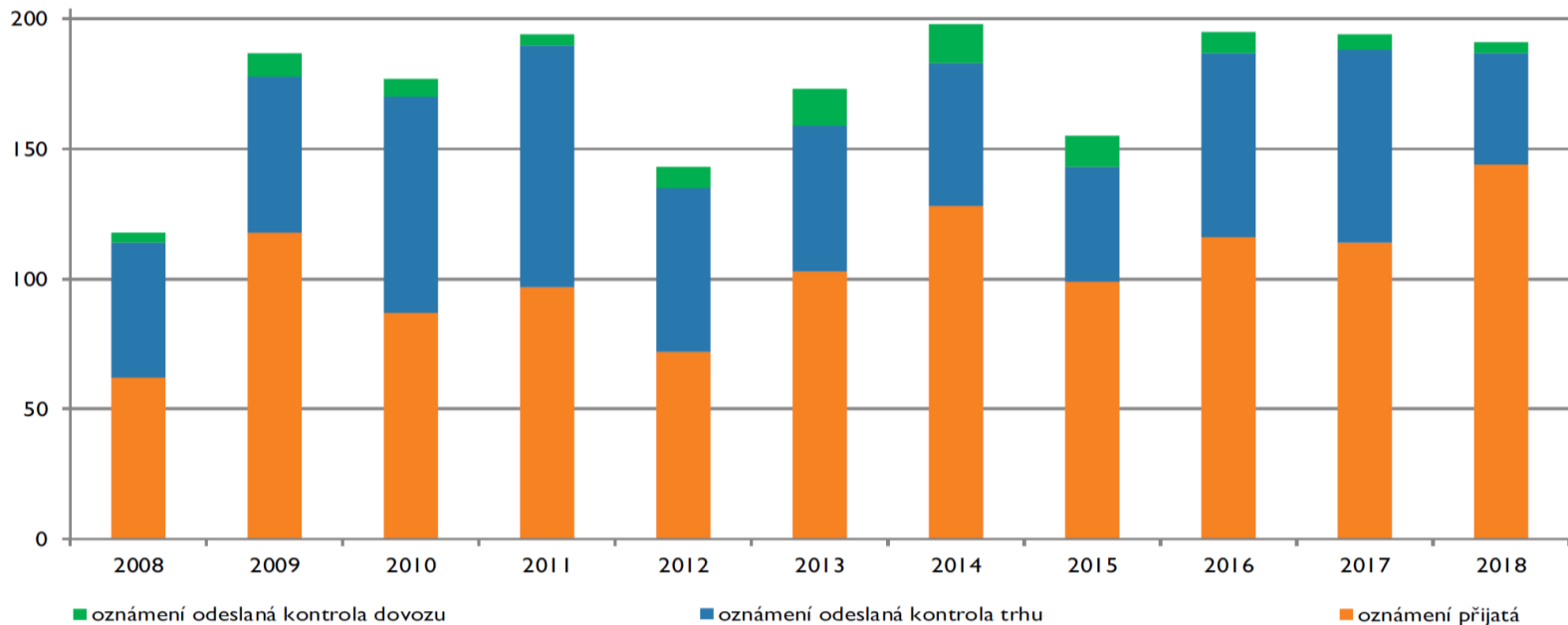
Datum	Ohlásila země	Důvod ohlášení	Země původu výrobku
		Potraviny	
04/10/2019	Itálie	průjmové toxiny (Diarrhoeic Shellfish Poisoning, DSP) - <u>kyselina</u> okadová (až >320 µg/kg - ppb) v živých slávkách (<i>Mytilus galloprovincialis</i>)	Itálie
04/10/2019	Nizozemsko	siřičitan nedeklarovaný v lékořicových bonbonech bez cukru nesprávně označených jako oválky bez cukru	Belgie
04/10/2019	Portugalsko	<u>olovo</u> (12 mg/kg - ppm) v doplňku stravy	Španělsko
04/10/2019	Itálie	vysoký počet <u>Escherichia coli</u> (až 3500 MPN/100g) v živých škeblích (<i>Venus gallina</i>)	Itálie

Statistika oznámení RASFF

- Celkový počet oznámení v EU v roce 2018 bylo 3 699
- České republiky se týkalo celkem 191 oznámení (oznámení, kde byla ČR uvedena jako země původu nebo do ní byl výrobek distribuován, nebo ČR byla dodavatel)
- *Zdroj: Zpráva o činnosti systému RASFF v ČR za rok 2018*

Graf č. 2: Vývoj počtu oznámení týkajících se České republiky od roku 2008

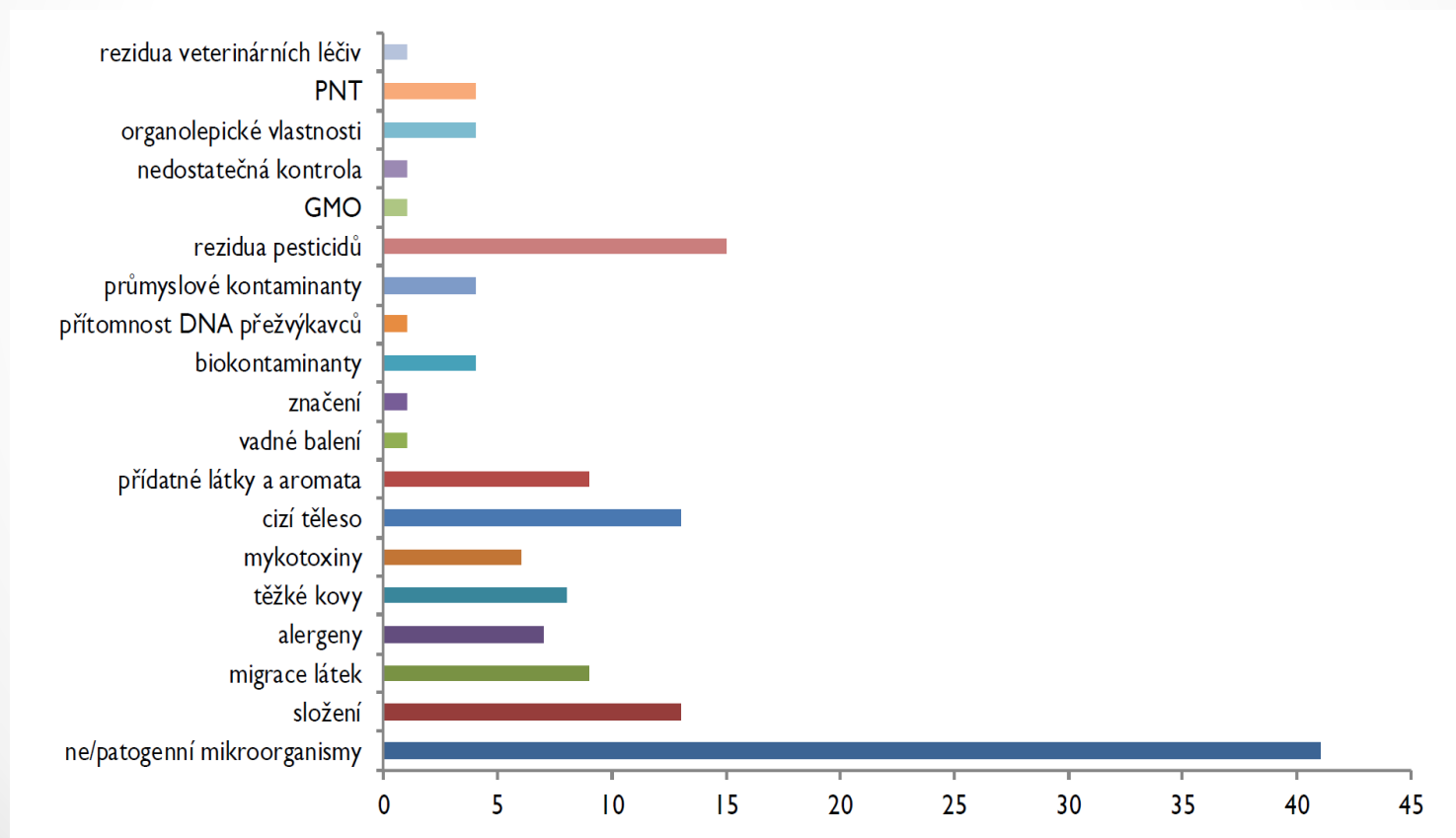

Statistika oznámení RASFF

Oznámení přijatá v roce 2018 v ČR, rozdělená podle nebezpečí

Zdroj: Zpráva o činnosti systému RASFF v ČR za rok 2018

Potravinové podvody – falšování potravin

- Na území EU může spotřebitel počítat s **vysokým standardem bezpečnosti potravin** díky širokému komplexu potravinového práva
- Přesto stále existují podnikatelé, kteří:
  - se snaží **obejít** právní předpisy,
  - provádějí **podvody** v oblasti výroby potravin
  - a uvádějí na trh **falšované potraviny**
- V některých případech může dojít až k **ohrožení lidského zdraví** (např. nedeklarované alergenů).
- Možný **zdroj financí** pro organizovaný zločin

Cíl falšování potravin

Ošidit spotřebitele nebo stát, získat ekonomický prospěch

- může mít i vliv na bezpečnost:
  - melamin v mléce,
  - anilin v olivovém oleji,
  - metanol a denaturační činidla v lihovinách apod.
  - přítomnost bílkovin burských ořechů ve zmrzlině a čokoládě,
  - **obecně - nedeklarované alergen**
- **Kritické komodity** - drahé / luxusní potraviny (lihoviny, víno, káva, koření), potraviny prodávané ve velkém množství (masné a mléčné výrobky, tuky a oleje, káva, ovocné šťávy, zmrzlina..)

Podstata falšování potravin

- **Snížení podílu** některé ze složek potravin, popřípadě kompletní **záměna** potraviny
  - naředění
  - nahrazení levnější surovinou (složkou)
  - maskování – přidavek aditiv (barviva, soli, polysacharidy, emulgátory, stabilizátory...)
  - nahrazení dražší technologie levnější

Falšování x technologická nekázeň – někdy je složité odlišit...

Přístup EU k falšování potravin

- změna od aféry s koňským masem v roce 2013
- koordinované kontrolní akce zaměřené na falšování potravin
- zřízení systému podobného RASFF pro falšované potraviny: **AACS** (Administrative Assistance and Cooperation System) – System správní pomoci a spolupráce
- slouží k předávání informací mezi státy EU o závažných zjištěních falšování s možným přeshraničním dosahem
- vzniká síť kontaktních bodů **FFCP** (Food Fraud Contact Points), které si mezi sebou předávají informace
- **FFCP pro ČR** - Ministerstvo zemědělství a SZPI

Přístup EU k falšování potravin

Současnost systému AACCS (System správní pomoci a spolupráce)

- On-line systém AACCS byl spuštěn 18. listopadu 2015, umožnil kontaktním bodům (FFCP) snazší komunikaci.
- V rámci dalšího vývoje došlo dne 30. srpna 2016 k rozdělení on-line aplikace na dvě části
  - **FF AACCS** (Food Fraud) - **podvody**
  - **AA AACCS** (Administrative Assistance) – „méně“ závažné případy

Cílem systému je **posílit administrativní spolupráci** a usnadnit členským státům implementaci požadavků stanovených v nařízení (ES)č.882/2004 „o úředních kontrolách“.

Potravinové podvody – falšování potravin

- **Dozorové orgány** provádějí kontroly a soustředí se na nejproblematictější místa na trhu
- Není však možné zkontrolovat všechny potraviny uváděné na trh
- **Sílicí tlaky** na výrobce a distributory potravin v oblasti falšování
- Požadavky na **implementovali postupů** určených k řízení a **minimalizaci rizika potravinových podvodů** do systémů řízení jakosti a bezpečnosti potravin (analýza rizik surovin a dodavatelů a jejich hodnocení)
- Postupy jsou nad rámec potravinového práva a vycházejí z požadavků **GFSI** standardů pro bezpečnost potravin

Potravinové podvody – falšování potravin

Kdo vyžaduje zavedení postupů?

- obchodní řetězce požadují po svých dodavatelích privátních značek zavedení postupů **pro řízení potravinových podvodů**
- Souvislost s certifikací dle GFSI standarů (Podmínka pro dodávání **privátních značek** do řetězců)

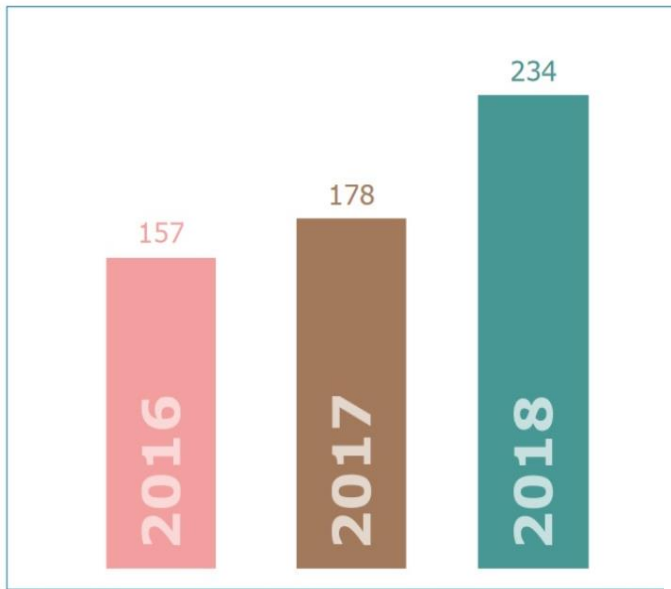

**GFSI certifikace,
standards
řetězců**

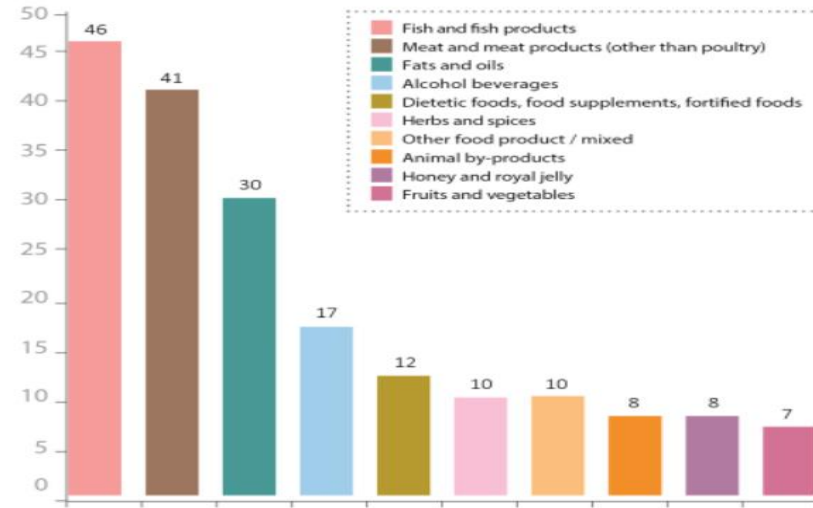

Počty případů falšování potravin v AAC-FF

AAC-Food Fraud requests created per year

Top 10 categories in the AAC-Food Fraud in 2018

13.21 %

Unapproved treatment and/or process

5.47 %

Intellectual Property Rights (IPR) Infringements

41.89 %

Mislabelling

19.25 %

Replacement/dilution/addition/removal in product

20.19 %

Documents: absent/falsified/manipulated documentation

Type of suspected violations in the AAC-Food Fraud in 2018

Zdroj:

https://ec.europa.eu/food/safety/food-fraud/aas_en

Děkuji za pozornost.

Dotazy?

nadezda.cahlikova@vscht.cz